

Uppföljning förbättringsåtgärder 2024

Grundskolenämnden

Innehåll

Inledning	3
Förbättringsåtgärder	4
Risk: Bristande likvärdighet i introduktions- och avslutsprocessen	4
Åtgärd: Informationsinsats mot skolledare	4
Genomförda åtgärder	4
Risk: Grundskoleförvaltningens följsamhet till kraven i NIS2- och CER-direktiven	5
Åtgärd: Uppdatera grundskoleförvaltningens styrdokument för att möta de kommande lagkraven	5
Åtgärd: Utforska och införa säkra lösningar för digital kommunikation, internt och externt	5
Åtgärd: Systematiska kompetenshöjande insatser	5
Åtgärd: Ta fram planer ur ett allriskperspektiv utifrån cybersäkerhetslagen för att upprätthålla verksamheten på en tolerabel nivå	5
Genomförda åtgärder	6
Risk: Bristande likvärdighet i elevers tillgång till skolbibliotek	7
Åtgärd: Se över riktlinjer, rekommendationer och målbilder	7
Åtgärd: Utreda upprättande av en skolbiblioteksplan	7
Genomförda åtgärder	7
Risk: AI-relaterade risker	9
Åtgärd: Bilda central arbetsgrupp	9
Åtgärd: Vidare utforska möjlighet med AI inom grundskoleförvaltningen	9
Åtgärd: Öka kunskap och kompetens hos grundskoleförvaltningens personal	9
Genomförda åtgärder	9

Inledning

Enligt Malmö stads reglemente för intern kontroll ska nämnderna årligen anta en plan för intern kontroll med syftet att säkra och utveckla verksamhetens kvalitet och säkerställa en effektiv användning av resurser. Intern kontroll omfattar olika delar av organisationen. Genom riskanalyser identifieras möjliga brister så att nämnden och förvaltningen kan säkra tillgångar och förhindra förluster samt upptäcka och eliminera eller förebygga allvarliga fel. Vid identifiering av risker tas ställning till huruvida befintliga rutiner och arbete bedöms vara tillräckligt eller ifall det finns behov av direktåtgärder eller granskningar som läggs in i den årliga internkontrollplanen. Under 2024 genomfördes ett antal granskningar i enlighet med internkontrollplan 2024. I samband med genomförandet av granskningarna för 2024 beslutade grundskolenämnden i nedan ärenden kring olika förbättringsåtgärder för att avhjälpa identifierade brister.

Granskningar 2024 med förbättringsåtgärder och när dessa beslutats:

- GRF-2024-7818 Uppföljning av intern kontrollplan 2024 – Granskning av grundskoleförvaltningens följsamhet till kraven i NIS2- och CER-direktiven, protokoll §138
- GRF-2024-7846 Uppföljning av intern kontrollplan 2024 – Granskning av bristande likvärdighet i elevers tillgång till skolbibliotek, protokoll §156
- GRF-2024-7816 Uppföljning av intern kontrollplan 2024 – Granskning av bristande likvärdighet i introduktions- och anslutningsprocessen, protokoll §137
- GRF-2024-7849 Uppföljning av intern kontrollplan 2024 – Granskning av AI-relaterade risker, protokoll §157

I denna rapport redovisas det förbättringsarbete som gjorts för att avhjälpa brister som identifierats i granskningarna under 2024.

Förbättringsåtgärder

Nedan redovisas uppföljning av de förbättringsåtgärder som grundskolenämnden beslutat om utifrån de internkontrollgranskningar som genomfördes under 2024. Uppföljning av förbättringsåtgärderna redovisas nedan utifrån respektive risk.

Risk: Bristande likvärdighet i introduktions- och avslutsprocessen

Beskrivning av risk

Det finns en risk att introduktion ges olika på olika skolor eller till olika yrkeskategorier. Likaså att avslutsprocessen skiljer sig mellan olika skolor eller för olika kategorier. Det kan bero på bristande tid eller kunskap om processerna. Brister i introduktionsprocessen kan leda till att nyanställd inte kommer in i arbetet på rätt sätt, att likvärdigheten försämras, ökad personalomsättning samt ett försämrat arbetsgivarvarumärke. Om avslutsprocessen brister kan det leda till att värdefull återkoppling inte kommer fram till skolledning och HR samt att behörigheter inte avslutas och utrustning inte återlämnas.

Åtgärd: Informationsinsats mot skolledare

Vad ska göras

Som åtgärd föreslås att skolledare informeras om granskningens resultat, syfte med introduktions- och avslutsprocesserna, konsekvenser vid utebliven introduktion samt vilket stödmaterial som finns. Detta planeras ske i Öppet forum för skolledare eller på rektorsmöte där även förbättringar i processerna kan diskuteras.

Genomförda åtgärder

Möte hölls med HR-avdelningen där resultatet på granskningen presenterades och genomförande av informationsinsats diskuterades. På rektorsmöte i april 2025 gjordes liknande presentation kring granskningen, värdet av processerna och konsekvenser om processerna inte följs. Det hölls även en genomgång av vilka rutiner och stöddokument som finns kring introduktion och avslut.

Risk: Grundskoleförvaltningens följsamhet till kraven i NIS2- och CER-direktiven

Risk för att säkerhetskraven enligt NIS2- och CER-direktiven inte uppfylls på grund av bristande kompetens, system som inte är anpassade och/eller avsaknad av ändamålsenliga dokumenterade rutiner, vilket kan leda till att svensk lagstiftning inte följs och att vite och strafföreläggande kan uppstå.

Åtgärd: Uppdatera grundskoleförvaltningens styrdokument för att möta de kommande lagkraven

Vad ska göras:

Behov finns att säkerställa innehåll i grundskoleförvaltningens styrdokument i form av riktlinjer och rutiner för att dessa ska korrelera med både gällande lagstiftning inom informationssäkerhet och den kommande cybersäkerhetslagen. Förvaltningen ska därför uppdatera och komplettera nuvarande styrdokument för grundskoleförvaltningens dataskyddsorganisation med informationssäkerhetsperspektivet och komplettera nuvarande samt lägga till uppdragsbeskrivningar/roller så de återspeglar kraven i cybersäkerhetslagen samt stadens ledningssystem för informationssäkerhet och dataskydd (inkl. incidenthantering, leveranskedjan). Se över grundskoleförvaltningens övriga styrdokument om de behöver kompletteras med informationssäkerhetsperspektivet för att efterleva lagkraven. Uppdatera och komplettera befintliga anvisningar för inköp/upphandling med kraven i cybersäkerhetslagen samt stadens ledningssystem för informationssäkerhet och dataskydd.

Åtgärd: Utforska och införa säkra lösningar för digital kommunikation, internt och externt

Vad ska göras:

Krav finns, utifrån cybersäkerhetslagen, att förvaltningen använder säkra lösningar för digital kommunikation. Med digital kommunikation avses digital röst-, video- och textkommunikation.

Åtgärd: Systematiska kompetenshöjande insatser

Vad ska göras:

Krav finns, utifrån cybersäkerhetslagen, att förvaltningens ledning och chefer ska genomgå utbildning om riskhanteringsåtgärder och att anställda ska erbjudas sådan utbildning. Förvaltningen ska årligen genomföra cybersäkerhetskollen på samtliga avdelningar utifrån arbetsprocesser där nätverks- och informationssystem används.

Åtgärd: Ta fram planer ur ett allriskperspektiv utifrån cybersäkerhetslagen för att upprätthålla verksamheten på en tolerabel nivå

Vad ska göras:

Behov finns att förvaltningen utifrån system/arbetsprocesser ska säkerställa att aktuella kontinuitetsplaner finns samt att de är tillgängliga för de medarbetare som behöver känna till och kunna följa dem. Arbetet bör utgå från en risk- och sårbarhetsanalys som ger vägledning för prioritering för upprättandet av kontinuitetsplaner.

Genomförda åtgärder

EU:s så kallade NIS2-direktiv, som ligger till grund för den föreslagna cybersäkerhetslagen (SOU 2024:18), skulle egentligen vara infört i svensk lag den 18 oktober 2024, men den nya lagen kommer inte träda i kraft förrän tidigast sommaren 2025. Eftersom en proposition för ny cybersäkerhetsreglering ännu inte har lagts fram, vet vi ännu inte i vilken omfattning grundskoleförvaltningens verksamhet kommer att omfattas och hur kraven kommer att vara. Den kommande lagen kommer att kompletteras av föreskrifter, men eftersom ingen ännu vet vilken eller vilka myndigheter som kommer att utfärda föreskrifter, har föreskriftsarbetet ännu inte påbörjats. Grundskoleförvaltningen har därför valt att avvakta med att uppdatera förvaltningens styrdokument tills det mer säkert står klart vad som kommer att omfattas och hur kraven kommer att vara utformade.

Risk: Bristande likvärdighet i elevers tillgång till skolbibliotek

Beskrivning av risk

Det finns risk för att kvaliteten på skolbibliotek skiljer sig åt mellan skolor vad gäller pedagogiskt innehåll, inköp av tryckta medier, bemanning och kompetens på grund av brist på resurser och skolors olika prioriteringar. Konsekvensen kan bli otillräcklig stimulans av elevernas läslust, läsutveckling, medie- och informationskunnighet och elevernas språkliga förmåga.

Åtgärd: Se över riktlinjer, rekommendationer och målbilder

Vad ska göras

- Undersöka om grundskoleförvaltningens nuvarande riktlinjer och rekommendationer för Malmös skolbibliotek bör revideras eller uppdateras utifrån identifierade utmaningar och kommande lagstiftning.
- Se över målbilder som finns i biblioteksplanen kring skolbibliotek, bedömer deras relevans för framtida arbete och fastställer hur dessa ska följas upp.
- Identifiera vilket stöd skolorna behöver utifrån deras olika kontexter och utvecklar behovsanpassade verktyg för skolbiblioteksutveckling.

Åtgärd: Utredda upprättande av en skolbiblioteksplan

Vad ska göras

Utredda huruvida grundskoleförvaltningen bör ta fram en särskild skolbiblioteksplan med anledning av regeringens förslag om lagändringar kring skolbibliotek, baserat på nuvarande lokala styrdokument.

Genomförda åtgärder

1. Lagändring gällande skolbibliotek från juli 2025
 - I slutet av november 2024 fattade riksdagen beslut om en lagändring som berör skolbibliotek och som träder i kraft i juli 2025. De viktigaste förändringarna är:
 - Tydligare definition av skolbibliotek – Skolbibliotek ska finnas på den egna skolan och fungera som en pedagogisk resurs.
 - Bemanning – Skolbibliotek ska bemannas av utbildade bibliotekarier eller annan relevant personal.
 - Syfte – Skolbibliotekens roll i att främja läsning och medie- och informationskunnighet (MIK) stärks i skollagen.
 - Biblioteksplan – Skolor måste ha en plan för hur biblioteket ska arbeta med läsning och MIK.
 - Undantag ("särskilda skäl") – Vissa små skolor kan undantas från bemanningskravet, men måste ändå säkerställa elevernas tillgång till skolbibliotek. Skolor med särskilda skäl måste anges i biblioteksplanen tillsammans med en motivering samt en plan för hur dessa elever får tillgång till skolbibliotek.
2. Förvaltningsledningen beslutade i januari att en särskild skolbiblioteksplan för grundskolan och anpassad grundskola ska tas fram som är i enlighet med den nya lagen. Planen förväntas vara färdig och gälla från den 1 januari 2026. Malmö stad har redan en övergripande biblioteksplan, där skolbiblioteken ingår, och som gäller fram till 2027. De målbilder som fastställts i denna plan kommer att integreras i den nya skolbiblioteksplanen.

Under våren har dialog förts med en referensgrupp bestående av skolbibliotekarier vid två tillfällen. I september träffar utvecklingssekreterare med fokus på skolbibliotek en referensgrupp med rektorer.

Övriga rektorer ges möjlighet till delaktighet och input genom diskussioner vid rektorsmöte. I oktober besöker utvecklingssamordnaren även det centrala elevrådet för samtal om skolbibliotek.

3. Kartläggning över bemanning och kompetens samt identifiering av skolor med särskilda skäl

Förvaltningen har gjort en kartläggning över bemanning och kompetens på skolbiblioteken i Malmö som kommer att överlämnas till utbildningscheferna för att kunna göra en bedömning hur väl Malmö stad uppfyller de nya kraven i skollagen. Det görs också en utredning för att avgöra vilka skolor som kan ha särskilda skäl och därför kan vara undantagna från kravet på bemanning.

Kartläggningen, som sammanställdes utifrån skolområden, skickades till utbildningscheferna i slutet av mars. Den ger främst en översikt över skolornas förutsättningar att uppfylla de nya lagkraven gällande bemannade skolbibliotek, snarare än en bild av hur biblioteksverksamheten fungerar i praktiken. På skolor där det i dagsläget inte finns tillräckliga förutsättningar (bemanning och kompetens) har detta markerats med en motivering och kommentar.

Kartläggningen visar att bemanningen med fackutbildade bibliotekarier har ökat något sedan Intern kontroll-granskningen genomfördes. Det beror dels på att två föräldralediga skolbibliotekarier har återgått i tjänst, dels på nyrekrytering av bibliotekarie på någon skola som tidigare saknat eller haft mycket låg bemanning.

4. Information för skolledare om lagändringen och skolbibliotekets roll

Den 8 maj 2025 har utvecklingssekreterare med fokus på skolbibliotek deltagit på Öppet forum för rektorer, biträdande rektorer och administrativa chefer med syfte att informera om den kommande lagändringen, förklara vad den innebär och för att sprida kunskap om hur man kan organisera för en skolbiblioteksverksamhet med en tydlig pedagogisk funktion.

5. Revidering och uppdatering av rekommendationer kring skolbibliotek

Dokumentet ”Rekommendationer för skolbibliotek i Malmö” är några år gammalt och ses nu över och vid behov revideras och anpassas till den nya lagen. Denna kommer eventuellt vävas in och inkluderas i skolbiblioteksplanen, för att samla allt som rör skolbibliotek på samma plats.

6. Uppdragsutbildning ”Läsfrämjande arbete och litteraturdidaktik” för skolbibliotekarier.

Hösten 2025 kommer grundskoleförvaltningen, med stöd av medel från kommunfullmäktige, att kunna erbjuda 20 skolbibliotekarier möjlighet att delta i den poänggivande kursen Läsfrämjande åtgärder, litteraturdidaktik och skolbibliotekets möjligheter (7,5 hp). Denna uppdragsutbildning ges av Malmö Universitet.

Syftet med utbildningen är att stärka skolbibliotekariers kompetens inom läsning genom aktuell forskning inom läsfrämjande arbete och litteraturdidaktik, samt att ge skolbibliotekarier möjlighet att planera, genomföra och utvärdera läsfrämjande aktiviteter i den egna verksamheten.

7. Skolbiblioteksverksamhet på vetenskaplig grund

Hösten 2025 kommer två vetenskapliga utvecklingsledare på Pedagogisk inspiration undersöka skolor som har välfungerande skolbiblioteksverksamheter och framgångsrikt lyckats integrera skolbiblioteket i den pedagogiska verksamheten. Vi vill få svar på vad dessa skolor gör, vilka framgångsfaktorer som kan identifieras och hur dessa insikter kan omsättas i praktiken.

Underlaget kommer sedan att användas i syftet är att ta fram stödmaterial som kan hjälpa skolor att utveckla skolbiblioteksverksamheter med en tydlig pedagogisk funktion som stödjer undervisningen.

Risk: AI-relaterade risker

Beskrivning av risk

Risk för bristande beredskap för att identifiera, möta och hantera möjligheter och risker kopplade till AI, på grund av bristande kompetens. Detta kan leda till outnyttjad effektiviseringspotential, rättsosäkerhet, kränkning av enskildas fri- och rättigheter, välfärdsbrottslighet och otillåten påverkan med mera.

Åtgärd: Bilda central arbetsgrupp

Vad ska göras

Bilda en central arbetsgrupp som leder arbetet för att öka kompetensen och minska risker kopplat till AI samt förverkliga följande åtgärder.

Ansvarig avdelning bör vara stöd- och utvecklingsavdelningen, som tidigare ansvarat för att arbeta fram riktlinjer för pedagogisk användning av chattbottar.

Åtgärd: Vidare utforska möjlighet med AI inom grundskoleförvaltningen

Vad ska göras

- Kartlägga de olika behoven kopplat till AI som återfinns hos skola respektive stab.
- Utveckla ett användarcentrerat arbetssätt vid implementering av AI inom grundskolan. Ett exempel är pilot-insatser med AI-verktyg.
- Utveckla ett arbetssätt för att identifiera områden där AI ger möjligheter.
- Utveckla ett arbetssätt för att identifiera risker kopplat till AI.
- Utvärdera gjorda insatser utifrån hot, möjlighet samt utvecklingspotential.

Åtgärd: Öka kunskap och kompetens hos grundskoleförvaltningens personal

Vad ska göras

Erbjuda central fortbildning på grundläggande nivå för personal inom grundskoleförvaltningen.

Erbjuda specialiserad utbildning och vägledning baserat på verksamhetens behov så som skola och stab.

Genomförda åtgärder

En central arbetsgrupp har bildats och ansvarig avdelning är avdelning stöd och utveckling. Gruppen har tagit fram en aktivitetsplan för det fortsatta arbetet utifrån risker, möjligheter och kompetensutveckling enligt rapporten för intern kontroll gällande AI.

Intervjuer av tre skolledare kring deras behov kopplade till AI har genomförts. En genomgång kring förvaltningens arbete med AI har hållits för samtliga stabschefer, vilket även utmynnat i att ett informations- och utbildningstillfälle som hölls på Mötesplats Rönnen för samtliga stabsmedarbetare. Det finns en planering för intervjuer med ett urval av lärare kring AI. En grupp på förvaltningen har bildats för att omvärldsbevaka och adjungera in kompetenser

Den centrala arbetsgruppen har påbörjat en kartläggning av tänkbara leverantörer för att undersöka vilka möjligheter som finns för att erbjuda central fortbildning och specialiserad utbildning.